УДК 371.315:811

ЧАЛА Наталя Дмитрівна,
старший викладач кафедри іноземних мов, Льотна академія Національного авіаційного університету

КОВАЛЬОВА Інна Валеріївна,
старший викладач кафедри іноземних мов, Льотна академія Національного авіаційного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У даній студії висвітлено досвід використання інтерактивних та проектних технологій на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах з метою поглиблення студентами знань і навичок спілкування; продемонстровано переваги цих методів; акцентовано увагу на їх перспективності. Простежено можливості використання інтерактивної дошки, яка постає основним засобом оперативного дидактичного забезпечення занять з іноземної мови.

Ключові слова: *інтерактивні технології, методи і прийоми навчання, інтерактивна дошка, інформаційно-комунікаційні технології, електронний підручник.*

Постановка проблеми. У наш час, інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є невід'ємною складовою сучасного навчального процесу. Залучення до методології вивчення іноземної мови інноваційних методів, визначається не лише активізацією розумових здібностей студентів, а і поступовим підвищенням ефективності засвоєння ними навчального матеріалу. У той же час такий підхід, вимагає і від викладача самостійного вивчення й **практичного застосування педагогічних програмних засобів, ефективного** використання комп'ютерних технологій, а також системної інтеграції цих технологій у навчальний процес. Тобто, передбачає підвищення власної професійної майстерності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пріоритетом в роботі викладача іноземної мови у вищих навчальних закладах технічного спрямування є навчити студента швидко знаходити потрібну інформацію у мережі інтернет. Це дає можливість заповнити прогалини у знаннях студентів, а викладачу знайти і освоїти нові методи викладання.

Свого часу, ще на початку 90-х років, важливий внесок у розробку та впровадження інтерактивних методів зробили німецькі вчені – Р. Арнольд, А. Шелтен, И. Швейтцер, Ф. Стус, І. Вейдиг.

Інтерактивне навчання досліджували такі науковці та методисти як І. Абрамова, Н. Анікєєва, Н. Борисова, А. Вербицький, Ю. Ємельянов, Л. Петровська, В. Платов, В. Рибальський, А. Смолкін, І. Сироєжин, К. Фопель, Т. Чепель, С. Шмаков та інші.

За твердженням Н. С. Мурадова, інтерактивне навчання – це навчання, заглиблене в процес спілкування. Для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та рецептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [9]. І дійсно, ці три складові своєю структурою визначають кінцевий результат, стимулюють процес пізнання, викликають інтерес, посилюють мовні навики студентів.

Аналіз наукових джерел з досліджуваного питання свідчить про те, що головна увага приділяється взаємодії учасників інтерактивного спілкування.

Проблемам застосування в навчальному процесі інтерактивних методик присвячені роботи О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко та ін.

Останнім часом у фахових виданнях з'явився ряд праць, у яких обґрунтовано необхідність використання під час вивчення іноземних мов різноманітних інтерактивних методів та проектних технологій, що забезпечує студентам усебічний розвиток мовлення [1-9]. Але ця проблема ще має ряд невисвітлених моментів.

Метою статті є окреслення та демонстрування можливості використання новітніх технологій у процесі вивчення іноземної мови; опис деяких з них, та методики їх проведення у вищій школі. Адже, основне завдання педагога у процесі вивчення іноземної мови полягає в тому, щоб перенести акцент із різних видів вправ на творчу смислову діяльність майбутніх спеціалістів, яка полягає у володінні певними мовними засобами. Серед багатьох методик, на нашу думку, найбільш ефективними є інтерактивні та проектні технології під час вивчення іноземної мови**,** що дозволяють розв'язати цілий ряд завдань.

Виклад основного матеріалу. У цьому контексті актуальною є проблема розбудови національної системи освіти європейського рівня. Прагнення України до світового освітнього простору актуалізує потребу вивчення досвіду організації інтерактивної іншомовної філологічної освіти у вищих навчальний закладах. Отож, процес англомовної підготовки майбутніх авіаторів до професійної самореалізації зумовлюється потребами практики в процесі навчання фахівців нової генерації, здатних до професійної самореалізації. Ця тенденція відображена в Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти і підтримана у нещодавно прийнятому Законі України про освіту.

Аналіз науково-методичної літератури виявив, що недостатньо висвітленою є проблема підготовки курсантів ЛА НАУ з урахуванням іншомовної міжкультурної комунікації, формування та розвитку їхньої професійної компетентності. Вивчення вітчизняного досвіду процесу оволодіння іноземними мовами спеціалістів для цивільної авіації свідчить про те, що професійно-кваліфікаційна підготовка не повною мірою відповідає сучасним потребам. Ця невідповідність створює низку суперечностей між наявним науково-методичним обґрунтуванням підготовки фахівців цього профілю та її міжнародними стандартами.

У цьому контексті актуальною є проблема розбудови національної системи освіти європейського рівня. Прагнення України до світового освітнього простору актуалізує потребу вивчення досвіду організації інтерактивної іншомовної філологічної освіти у вищих навчальний закладах.

Вивчення наукових джерел свідчить про посилення інтересу багатьох науковців до проблем викладання іноземної мови для студентів і курсантів.

Критичне осмислення вітчизняного і зарубіжного досвіду у контексті проблеми дослідження, показало, що значними є досягнення у розвитку дуальної професійної підготовки майбутніх фахівців цивільної авіації, яке має прикладний характер. А саме, під час польоту у територіальному просторі інших держав.

Мета – на основі цілісного аналізу теоретичного і практичного досвіду професійної підготовки представників цивільної авіації у вищих навчальних закладах, виявити прогресивні ідеї та методи, окреслити перспективи їх реалізації в ЛА НАУ.

Відповідно до мети, визначено такі завдання: провести теоретико-методологічний аналіз викладання та вивчення іноземної мови у нашому навчальному закладі; дослідити провідні підходи до підготовки курсантів ЛА НАУ у сфері професійної компетентності з урахуванням вільного володіння іноземною мовою; обґрунтувати перспективні напрями щодо можливостей використання європейського передового досвіду методики викладання іноземної мови для студентів і курсантів вищих навчальних закладів.

Хочемо зазначити, що основою інтерактивного навчання у вищих навчальних закладах є участь у цьому процесі кожного учасника, як викладача так і студента. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове), де кожна сторона є рівноправним, рівнозначним суб'єктом навчального процесу; розуміють, що вони роблять; рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють.

Одним із засобів, що дозволяє удосконалити процес вивчення іноземної мови – використанням мультимедійних програм та використання інтерактивної дошки. Електронний підручник, також є одним із засобів інтерактивного навчання. Він є носієм потрібної інформації, що містить детально структурований навчальний матеріал. Дає можливість у повній мірі забезпечити надання аудіовізуальної інформації; здійснює зворотний зв'язок через автоматичну систему діагностики знань.

В освітньому процесі, мультимедіа (лат. multum – багато й англ. media – засоби) – система сучасних технічних засобів, що дозволяють працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком (мовлення, музика, ефекти), анімаційною комп'ютерною графікою (мальовані фільми, тривимірна графіка) працює в єдиному комплексі. І являється одним із найперспективніших напрямків у вивченні іноземної мови, особливо, за професійним спрямування.

Під мультимедіа ми будемо розуміти комплекс апаратних та програмних засобів, що дозволяють застосовувати комп'ютер з текстом, зі звуком, графікою, анімацією та відео.

Кількість мультимедійної підтримки на заняттях може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедіа впродовж цілої пари. У процесі використання мультимедійної підтримки істотно змінюється роль викладача, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності студентів (курсантів). Використання інтерактивних форм навчання під час вивчення іноземних мов студентами технічних спеціальностей буде більш ефективним, якщо зміст навчального процесу буде перегукуватися з майбутньою професійною діяльністю студентів. Викладач повинен зважати на рівень володіння мовою студентами, на рівень сформованості комунікативних навичок. Потрібно слідкувати, щоб теоретичні знання в процесі активного навчання ставали усвідомленими. студент повинен розвивати і удосконалювати не лише знання з мови, а й усвідомлював їх зв'язок з майбутнім фахом.

Науково-педагогічна література подає безліч різноманітних мультимедійних жанрів: блок-тема, медіа-урок, само диктант, тестові завдання, медіа проект, медіа твори, творчі презентації, віртуальні екскурсії, медіа експресії, літературний портрет, динамічні таблиці, статичні таблиці.

Кожен майбутній авіатор є учасником медіа-проекту, він обирає для себе індивідуальні засоби й оптимальний темп діяльності, виявляє самостійність, творчість, наполегливість у досягненні мети. Навчальна робота організовується в індивідуальній та груповій формах і складається з декількох етапів:

- відбір та вивчення інформаційно-професійної проблеми, засвоєння комп'ютерної мультимедіа-технології;
- створення та колективне обговорення пробних комп'ютерних мультимедіа-презентацій, створених на запропонованому викладачем інформаційному матеріалі.

Ще однією формою інтерактивного навчання є використання тестових завдань. При потребі, їх можна вдало формувати на інтерактивній дошці. Як відомо, є спеціальні програми, проте це можна робити й без них, розташувавши кожне запитання та варіанти відповідей на нього на окремому слайді. Такі тестові завдання зручно використовувати під час тематичного оцінювання, аудіювання тощо.

Самодиктант давно відома форма перевірки отриманих знань, проте у мультимедійному форматі вона працює набагато ефективніше. Наприклад, якщо розмістити на дошці/слайді текст із пропущеними буквами та розділовими знаками (бажано, щоб у кожного студента був такий самий друкований текст). У процесі роботи усі учасники навчального процесу пояснюють вживання букв і розділових знаків, роблячи записи.

Медіа-заняття – це сукупність різноманітних мультимедійних прийомів, що працюють впродовж усієї тривалості заняття, сприяючи повному розкриттю й усвідомленню студентами (курсантами) теми, що вивчається.

Використання необхідного програмного забезпечення і ресурсів у поєднанні з інтерактивною дошкою може поліпшити розуміння нових ідей, оскільки інтерактивна дошка допомагає викладачу яскравіше і повніше подати новий матеріал. Навчання за допомогою інтерактивної дошки набагато ефективніше за навчання тільки з комп'ютером і проектором, оскільки має ряд переваг:

- забезпечує більш повну подачу матеріалу за рахунок використання спеціалізованих веб-сайтів;
- розвиває мотивації до перегляду ресурсів, що сприяють вивченню іноземної мови;
- надає більших можливостей для участі в колективній роботі, розвитку особистих і соціальних навичок;
- надає можливості збереження використаних файлів для повторення вже опрацьованого матеріалу, вправ;
- забезпечує багатократне використання викладачем розроблених матеріалів, їх поширенню/обміну;
- стимулює професійне зростання як викладача, так і студентів (курсантів), спонукає їх на пошук нових підходів до навчання.

Під інтерактивним навчанням ми розуміємо спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, набуде якісних знань. Отож, комп'ютер та інтерактивні дошки на заняттях з іноземної мови поступово стають звичними засобами у навчальному процесі.

До інтерактивних методів вивчення іноземної мови, також належать: самостійна робота під контролем викладача, проблемні та творчі завдання, робота в парах, запитання від студента до викладача і навпаки, фронтальні технології. Використовуючи методику роботи в парах, варто для початку обговорити завдання, короткий текст; взяти інтерв'ю, визначити ставлення (думку) партнера до того чи іншого питання, твердження і т.д.; зробити критичний аналіз роботи один одного; сформулювати підсумок теми, що вивчається тощо.

На думку А. В. Павлович (Національний технічний університет України), використовуючи на парах фронтальні технології інтерактивного навчання, варто надавати перевагу таким методам: «Мікрофон», незакінчені речення (поєднується з вправою «Мікрофон»), «Мозковий штурм», «Навчаючи-вчуся», «Дерево рішень» та ін.

Найбільш вдалими формами парної і групової роботи науковець вважає:

- внутрішні (зовнішні) кола (inside/outsidecircles);
- мозковий штурм (brainstorm);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші.

До цікавих позакласних інтерактивних занять ми віднесли екскурсії англійською мовою та зйомка відео репортажу. Важливим етапом проведення позакласного заходу є підготовка: розподілення ролей між студентами, затвердження маршрутного листа, самостійний пошук студентами інформації та затвердження її викладачем, який виступає у ролі експерта.

Висновки. Як показує досвід, застосовуючи ці методи, викладач змушує студента активно сприймати/здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію. Інтерактивні технології сприяють, як поглибленню та вдосконаленню знань, так і імітації індивідуальної та колективної діяльності. Вміле застосування інтерактивних прийомів у навчанні також сприяє формуванню навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів.

Багаточисленні прийоми інтерактивного навчання та проектних технологій забезпечують можливість їх вибору для викладача. Проте, варто підкреслити необхідність ретельної підготовки до кожного заняття, на якому використовуються інтерактивні види робіт. Адже необхідно, по-перше, чергувати їх з традиційними завданнями і, таким чином, передбачити та уникнути стомлюваності під час навчального процесу, а, по-друге, треба,

щоб інноваційні завдання допомагали створити ситуації успіху для кожного. Використання інтерактивних технологій вимагає детального аналізу, оскільки такі методики потребують значної кількості часу підготовки викладача, проте, водночас, результат застосування новітніх технологій стає стимулом для подальшої роботи [2-3].

Отож, застосування інтерактивних методів та технологій під час навчального процесу, надає можливість залучити кожного учасника до обговорення поставленої проблеми, а це сприяє гарному засвоєнню матеріалу, розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення.

Список використаних джерел

1. Ампілогова Л. Інтерактивні технології / Л. Ампілогова // Завуч. – 2004. – № 30. – С. 13–15.

2. Багиев Г. Л., Наумов В. Н. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електронний ресурс] http://www.marketing.spb.ru.

3. Гусельникова Є. В. Метод проектов на уроках английского языка с использованием интернет-технологий [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.festival/lSeptember.

4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник / Авт.-укл.: Пометун О., Пироженко Л. – К. : «А.С.К.», 2002. – 136 с.

5. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. Авт.-уклад.: О. Пометун, Л Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002.

6. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003. – С. 4–10.

7. Комунікативні методи та матеріал для викладання англійської мови; перекл. з англ. мови та адаптація Л. В. Биркун. – OxfordUniv. Press, 1998. – С. 20–48.

8. Когут О. І. Інтерактивні технології навчання / О. І. Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 203 с.

9. Освітні технології: навч.-метод. посібн. / [О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.]. – К. : 2001. – 256 с.

10. Попова О. Ділова гра у роботі над мовленнєвою культурою студентів (до проблеми інтеграції курсів) / О. Попова // Українська мова і література у школі. – 2005. – № 4. – С. 50–52.

11. Шевцова Л. С. Методика застосування мовленнєвих ситуативних завдань: методичний посібник / Л. С. Шевцова. – Житомир, 2004. – 94 с.

References

1. Ampilohova, L. (2004). Interaktyvni tekhnolohii *[Interactive technologies]*. Zavuch: № 30, pp. 13–15 *[in Ukrainian]*.

2. Bagiev, G.L., Naumov, V.N. Rukovodstvo k praktycheskym zaniatyiam po marketynhu s yspolzovanyem keis-metoda *[Manual to practical lessons on marketing with the usage of case-method]*. Retrieved from http://www.marketing.spb.ru. *[in Russian]*.

3. Guselnikova, E.V. Metod proektov na urokah anglyiskogo yazyka s yspolzovanyem ynternet-tekhnologyi *[Method of projects at English language lessons with usage of Internet technologies]*. Retrieved from http://www.festival/lSeptember. *[in Russian]*.

4. Pometun, O., Pyrozhenko, L. (2002). Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid *[Interactive training technologies: theory, practice, experience]*. Metodychnyi posibnyk, K "A.S.K.", p 136. *[in Ukrainian]*.

5. Pometun, O., Pyrozhenko, L. (2002). Interaktyvni tekhnolohii navchannia: Teoriia, dosvid *[Interactive training technologies: theory, experience]*. Metodychnyi posibnyk. – K.: A.P.N. *[in Ukrainian]*.

6. Kovalenko, O. (2003). Kontseptualni zminy u vykladanni inozemnykh mov u konteksti transformatsii inshomovnoi osvity. O. Kovalenko Inozemni movy v navchalnykh zakladakh

[Conceptual changes in foreign languages teaching in the context of transformation of foreign-language. Foreign languages in educational establishments]. Pedahohichna presa, pp. 4–10. *[in Ukrainian]*.

7. Byrkun, L.V. (1998). Komunikatyvni metody ta material dlia vykladannia anhliiskoi movy; perekl. z anhl. movy ta *adaptatsiia [Communicative methods and matter for English language teaching ; translation and adaptation from English by Byrkun L.V.]*. OxfordUniv. Press, pp. 20-48. *[in Ukrainian]*.

8. Kohut, O.I. (2005). Interaktyvni tekhnolohii navchannia *[Interactive studying technologies]*. Ternopil: Aston, p. 203. *[in Ukrainian]*.

9. Piekhota, O.M., Kiktenko, A.Z., Liubarska, O.M. ta in. (2001). Osvitni tekhnolohii *[Educational technologies]*. Navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv, p. 256. *[in Ukrainian]*.

10. Popova, O. (2005). Dilova hra u roboti nad movlennievoiu kulturoiu studentiv (do problemy intehratsii kursiv) *[Business game in the process of studying students' speech culture (to the problem of courses integration)]*. Ukrainska mova i literatura u shkoli. Kyiv, issue № 4. pp. 50–52. *[in Ukrainian]*.

11. Shevtsova, L.S. (2004). Metodyka zastosuvannia movlennievykh sytuatyvnykh zavdan: metodychnyi posibnyk *[Methods of speech situational tasks applying]*. Metodychnyy posibnik. Zhytomyr, p 94. *[in Ukrainian]*.

CHALA Natalya, Senior teacher of Foreign Languages Department of Flight Academy of the National Aviation University;

KOVALOVA Inna, Senior teacher of Foreign Languages Department of Flight Academy of the National Aviation University.

APPLICATION OF INTERACTIVE AND PROJECT TECHNOLOGIES IN STUDYING FOREIGN LANGUAGES

Abstract. *The article describes the experience of using the interactive and project technologies at the lessons of foreign languages at higher educational establishments in order to intensify the students' knowledge and skills in communication; the advantages of these methods have been demonstrated; paying most attention to their perspectives. The possibilities of the interactive desk use have been shown, which is the main way of operative didactic provision of the foreign language methods.*

The interactive technologies promote the intensification and perfection of knowledge as well as the simulation of individual and collective activities. Besides they develop creative affords, independence in solving problematic situations and produce positive aspects of the future specialists' dynamic stereotype.

The application of interactive forms of study in learning foreign languages by the students of technical specialties will be even more effective if the nature of the training process has something in common with the students' future professional activities. The teacher must take into account the level of the students' knowledge of the foreign language, as well as the level of the communicative habits formation. One should keep it in mind that the theoretical knowledge has become proper understood in the process of active studying. The student must develop and perfect not only the knowledge of the language but to be aware of the interconnection of this knowledge with their future specialty.

Having analyzed a number of training methods which are used in studying foreign languages in technical higher educational establishments one can come to the conclusion that they give the students possibilities to detect problems, collect and analyze information, find alternative solutions and choose the most optimal way of solving the problems in process of both individual and group work.

The above mentioned characteristics of these technologies make it possible to understand that their use in organizing foreign language training process in the higher educational establishments is an important factor of upgrading the quality of the students' professional and communicative training as future specialists.

So an urgent necessity appears to use more actively the interactive technologies in the practice of the higher school, in particular detailed methodological organization of the role and project foreign language learning by the future specialists.

Key words: *Interactive technologies, training methods and ways, interactive desk, information-communicative technologies, electronic learn-book.*

Одержано редакцією: 25.01.2018 р.
Прийнято до публікації: 05.02.2018 р.